

Austatud Akadeemia!

Teade Ariste medalist langes kui kevadine päikesekiir mu tuhmunud elusfääri, kus nii enda praegused ihuhäädad kui ikka süvenev ilmahullus töötavad vähest lootust ja lohutust. Pandora pütt on pärani avali ja tagapõhjas kükitav Elpis ellik „Lootus“ ise tugevasti traumeeritud. Püüan tusameele raputada ja soovikohaselt tänumeeli osaleda mõne sõnaga teie täiskogu jüripäeval piduistungil.

Ariste oli võõrsil mu hinnatud ja imetletud kodumaine eeskuju sellest saadik, kui 14-aastaselt kuulsin oma kooliõpetajalt Rootsis, et nende sõna „konung“ algkuju on hoopis „kuningas“. Leidsin et väärib uurimist ja otsustasin pühenduda võrdlevale keeleteadusele. Seda hoolimata ümbruskonna ohhetustest, et mis küll sellega paguluses peale hakata, parem insener või arst. Pidin olema kuidagi edukas, endalegi takkaperra raske mõista, sest nelja aastaga (1949–1953) sain avalikku tunnustust kui Rootsi gümnaasiumite aasta esiabiturient, samuti Kanadas ülikooli lõpetusel kindralkuberneri kuldmedalist, ja lõpuks Harvardi doktorandina valitud noorimana Society of Fellows liikmeks, seega Ameerika esiülikooli elitaari, kellel oli iganädalane läbikäimine õhtusöögil sealsete teadlaste ja väliskülalistega (tihti sarnased kui Arnold Toynbee või T. S. Eliot). Seltsisin seal teiste hiljem tuntud tegijatega nagu Noam Chomsky või Edward O. Wilson. Ainsaks kohustuseks oli manitsus „Set yourself not a near, but a distant goal!“

Aastal 1962 olin juba Kalifornia ülikoolis keeleteadlaste juhtkonnas. Suhtlesin esmakordselt Aristega, kutsudes teda keeleteadlaste maailmakongressile Bostonis. Arutasin seda seika muide mullu kevadel ajakirjas Vikerkaar. Esmakordselt suhtlesime otse Eestis, suvel 1976, kus ta tassis mükofiilina metsast seenekorve oma Tähtvere kodusse, ja hiljem, muidugi eriti pärast Eesti vabanemist. Viimane kord just enne kaduviku tulekut, aitasin teda külma kätt pidi üles ülikooli kohviku järsust trepist.

Mis mu enda tegemistest väärib ja jääb, teised vaagigu neid vilju, nagu Alver sõnastas „Leivas“. Pole ise kunagi oma lokku lõõnud, eelistades vanade kreeklaste tarkust „lathé biósas“, maakeeli ehk „ela märkamatult“. Olen aga lähtunud põhimõtetest, et tõik on tähtsam kui teooria, meetod vaid „läbitud tee“ (kreeka *mét-hodos*), ja et sõnades on jõud mida tuleb püüda ülimalt tihendada ja rakendada, mitte vaid voolata lasta. Mu antiiksed meelisautorid on Lucretius ja Tacitus, ise olen püüdnud jõudu mööda piisavalt mõjukalt sõna-aher olla, Mallarmé sõnastuses „donner un sens plus pur aux mots de la tribu“.

Piisab seega ehk neist sõnadest ja siiralt edastatud tänutundest!

Jaan Puhvel
7. aprill 2025